Слід відмітити, що Комісія міжнародного права ООН дотримується думки про пріоритет інституту кримінальної відповідальності за міжнародні злочини над інститутом імунітетів міжнародному праві.

Протилежна позиція знайшла своє відображення в розробленій в 2001 р. Інститутом міжнародного права резолюції під назвою «Імунітети глав держав і урядів від юрисдикції і виконання рішень в міжнародному праві». У ній зафіксовано, що глави держав і урядів наділені недоторканістю та імунітетом від кримінального переслідування незалежно від тяжкості злочину, який вони могли скоїти, в той час як колишні глави держав і урядів не користуються імунітетом від кримінальної юрисдикції іноземних судів у разі, якщо їм інкримінується скоєння міжнародних злочинів.

Варто звернути увагу на мету, заради якої надається імунітет, - забезпечити захищеній особі можливість безперешкодно виконувати свої функції, проте, не сприяти чи не гарантувати безкарності за геноцид, злочини проти людяності і воєнні злочини. Такі злочини не стосуються спеціальних функцій відповідних осіб, тому і не повинні підпадати під дію імунітету. Таким шляхом пішов і Конституційний суд України у своєму висновку: «недоторканість певної категорії осіб - це не їх привілей; вона пов'язана з виконанням ними важливих державних функцій, а тому, відповідно до Конституції України і міжнародно-правових зобов'язань України, не може розглядатися як гарантія їх безкарності. Важливо гарантувати, що особи, які користуються правом недоторканості, можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності за національним законодавством, узгодженим з міжнародно-правовими зобов'язаннямидержави, шляхом задіяння внутрішньодержавних механізмів.

ГірукВ.В., здобувач кафедри криміналістики та судової медицини НАВС

Вплив обстановки вчинення насильницьких дій на формування показань малолітнього потерпілого

Серед основних напрямів боротьби зі злочинністю є розслідування, розкриття та попередження насильницьких злочинів відносно неповнолітніх, які посягають на честь, гідність, нормальний розвиток, здоров'я та життя дитини. Як свідчить практика, частішають випадки вчинення насильницьких дій відносно неповнолітніх, а саме, зґвалтування, умисне тяжке та середньої тяжкості тілесне ушкодження, задоволення статевої пристрасті неприродним способом, побої і мордування, торгівля людьми або інша незаконна угода щодо передачі людини, розбещення неповнолітніх, статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості, примушування до статевого зв'язку, катування тощо. Так, міжнародні документи звертають увагу на те, що 80 % потерпілих від транснаціональної торгівлі людьми складають жінки та діти, з яких 70 % продаються в іншу країну з метою сексуальної експлуатації [1, с.4].

Внаслідок цього виникає потреба у допиті малолітніх потерпілих, які стали жертвами зазначених кримінальних правопорушень.

Отримання достовірних показань від малолітніх потерпілих вимагає від слідчих знань про тактичні прийоми допиту, психологію неповнолітніх, володіння комунікативними навичками, неабиякого досвіду та терпіння Досягнення справедливості та встановлення істини по справі пов'язані з необхідністю одержання об'єктивної інформації та розуміння слідчим процесу формування показань неповнолітніх, а також врахування їх соціально-психологічних особливостей, притаманних різним віковим групам[2].

Відомості про обстановку вчинення насильницьких злочинів відносно малолітніх обумовлюють вибір тактичних і психологічних прийомів допиту. Мова йде про різні обставини злочинної події, часті спогади того, що трапилося і, пов'язаних з цим переживань, які активізують розумові процеси малолітнього потерпілого. Р. С. Бєлкін зазначає, що обстановка події чи злочину - це конкретна життєва ситуація. Вона включає, крім матеріальної обстановки місця події, різні обставини, що сприяють чи перешкоджають діям цих учасників, хронологічну характеристику події, психологічні відносини, що виникають між учасниками події і т.п. [3, с.139-140].

Отримання достовірної інформації про обставини вчинення насильницьких дій є головною метою допиту малолітніх потерпілих. З метою виключення помилок у показаннях потерпілого про обстановку злочину важливо враховувати особливості сприйняття їм у момент скоєння злочину обставин справи, особистості злочинця.

Підтримуємо думку В. І. Алєксєйчука, який вважає, що внаслідок сприйняття події насильницького злочину малолітня особа може отримати психологічну травму, яка з одного боку, може викликати неповноту та неадекватність сприйняття, запам'ятовування і пригадування події злочину та її деталей, а з іншого - призвести до небажання її згадувати та говорити про неї. При цьому прояви такої травми можуть із часом зменшуватись або, навпаки, збільшуватись, що може ставити під сумнів взагалі можливість і доцільність проведення допиту такої малолітньої особи задля уникнення її ще більшого психічного травмування [4].

Отримання об'єктивних показань від малолітніх потерпілих залежить від психічного та фізичного стану у момент вчинення насильницьких дій, після вчинення та характеру поведінки малолітнього перед вчиненням кримінального правопорушення. Крім того, слідчому потрібно враховувати, що діти погано розуміються у причинних зв'язках, насильницькі дії сприймають не в цілому, а фрагментарно. Слід пам'ятати, що діти швидко забувають сприйняті події, проте, ті моменти, які їх зацікавили вони їх детально розповідають, що має суттєве значення під час допиту.

До причин, що впливають на адекватність показань неповнолітніх на стадії відтворення можуть бути віднесені: ступінь розуміння сутності і значення події неповнолітнім, розуміння ним висловів; якості запам'ятовування та його індивідуальних властивостей пам'яті; схильність до фантазування [2].

Слід уникати допитування дитини в місці, де вона могла зазнати травматичного досвіду, або такому, яке може з ним асоціюватися. Не рекомендується також допитувати дитину там, де вона проживає, адже асоціювання місця проживання з пережитою травмою може призвести до втрати почуття безпеки дитини в оточенні, яке раніше було для неї притулком, сприймалося як дружнє і було пов'язане з позитивними подіями [5].

Враховуючи, що малолітні потерпілі від насильницьких злочинів володіють відомостями про обстановку вчинення кримінального правопорушення, їх показання є найважливішим джерелом доказів.

Список використаних джерел

1. Эффективные формы профилактической работы со студентами в сфере предупреждения торговли людьми: Информационный материал. / Сост. С.В. Юфа. - Мн.: БГУИР, 2014. - 28 с.

2. Павлюк Н В. Процес формування показань неповнолітніх (інтерпретація та використання під час допиту) : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. - Х., 2011.

3. Алєксєйчук В. І. Криміналістична методика судового розгляду у кримінальному провадженні по насильницьких злочинах, що вчиняються в родині (тактика судового допиту малолітніх свідків і потерпілих) // Юридичний науковий електронний журнал. - Запоріжжя, 2014. - № 6. - С.179-182.

4. Мозгова В. Тактико-психологічні особливості допиту неповнолітніх, які постраждали від сексуального насильства //Науковий часопис Національної академії прокуратури України. - 2015. - № 4. - С. 94-1044.